

Цыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

1948

Federation of Caucasian Associations

Kaffed

Дунэепстэу къэрал зэгохъэныгъэм и зэфэсэу 1948 гъэм тыгъэгъазэм и 10-м щылагъэм кыщаштагъ 217 А (III) зиномер унашъомкIэ.

Цыф Фэшъуашэхэм Афэгъэхьыгъэ Дунэепстэу Джэпсалъ

Дунэепстэу Къэрал Зэгохъэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэфэсым егъэлъу;

Дунэепстэу цыфыгъэм кыхиубытэрэ хэтрэ зы цыфи зэгохъэныгъи;

мы джэпсалъэр сыдигъуи янэгъу кIагъэтызэ, мыщ кыщыхэщырэ цыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ янэлэ зэрэтырагъэтырэм, фашIырэ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэнныгъэ гъогулкIэ зырагъэужьынэу;

хэгъэгъу кIоцIхэми дунэепстэуми кIо къэсми нахьы зыщызыужьырэ амалхэр зыфагъэшъхъэпэзэ мы зэгохъэныгъэм хэт къэралхэм ежъымэ ялъэпкъхэри, яунашъо кIагъэтырэ нэмыкIрэ къэралмэ ялъэпкъхэри кызэкIиубытэу, дунэепстэум и тэдэрэ чIапIи мы цыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ кыщаштэным, лъэшэу щызэрагъэкIоным, щагъэцэкIэным фэкъудыинхэу,

цыф фэшъуашэхэм афэгъэхьыгъэу цыф жъугъэхэми лъэпкъхэми язэфэдэ идеал шапхъэхэр къэзыгъэуцурэ мы дунэепстэу джэпсалъэр.

1-нэрэ пычыгъу

Цыф пстэури шъхъэфитэу, ялъытэныгъэрэ яфэшъуашэхэмрэкIэ зэфэдэу къальфы. Акъылрэ зэхэшIыкI гъуазэрэ ялэшъы, зыр зым зэкъош зэхашIэ азфагу дэлъэу зэфыщытынхэ фае.

2-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи зэфэдэу фит мы джэпсалъэм хэт цыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфигъэшъхъэпэнэу, зыщыц расэм, ышъо, бзылъфыгъэ-хъульфыгъэу зэрэщытым, ыбзэ, ыIыгъ диным, политичнэ е нэмыкIрэ еплъыкIэу иIэм, лъэпкъэу е цыф купэу кызыхэкIыгъэм, мылькоу иIэм, кызыщальфыгъэм емылътыгъэу зэхэдзынчъэу, фэгъэкIотэныгъэнчъэу.

Ащ нэмыкIэу, къэрал шъхъэфити, нэмыкIым иунашъо кIэти, зышъхъэфитыжъныгъэ (автономие) зимыIи, нэмыкIрэу зы шъхъэфитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыд фэдэрэ къэралым ицIыфэу щытми хэтрэ цыфи зэхэдзыныгъэ фашIы хъуштэп зыщыц къэралым иполитичнэ е юридическэ системэ е дунэепстэу къэралхэм азфагу щыриIэ статусым кыхэкIэу.

3-нэрэ пычыгъу

Псэуныр, шъхъэфитыныр, щынэгъончъагъэр хэти ифэшъуаш.

4-нэрэ пычыгъу

Хэти пщыллэу плытэ е пщыллыплэ ибгъэты хьуштэп, сыд фэдэ шлыкIэуи пщыллыгъэр, пщылл цэн-къэщэфыныр зыми фэдэ мыхьунэу кьоды.

5-нэрэ пычыгъу

Хэти лъэшыгъэ епхьэллэ хьуштэп, жьалымыгъэкIэ, цыфыгъэм къемызэгъэу е инапэ зыгъэулъиин фэдэкIэ удэзекIо, ащ фэдэ тазыр теплхьэ хьуштэп.

6-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш тэдэрэ чIапIи цыфэу, юридическэ лицоу кыщалытэнэу.

7-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи къэрал хабзэм ипашхьэ щызэфэд ыкIи къэрал хабзэм къэухьумэныгъэхэр зэхэдзынчъэу, язэфэдэу зыфагъэшхьэпэнэу фит. Хэти зэхэдзынчъэу, зэфэдэу фэшъуаш мы джэпсалъэм къемызэгъэу, зэхэдз зыхэлъ IофшIашъохэми, ащ фэдэ IофшIашъомэ сыд фэдэуи атегъэгушхонми кыщаухьумэнэу.

8-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иI хабзэ шхьэлэм е къэрал хабзэм кырипэсырэ цыф фэшъуашэхэр зыукъорэ IофшIашъо кызехьуллэкIэ фитыныгъэ зилэ ухыякIохэм зафигъэзэнэу, зыкъаригъэухьумэнэу.

9-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи лажьэ имылэу аубыти, агъэтIыси, егъэзыгъэкIэ нэмыкIрэ чIапIэ афи хьуштэп.

10-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иI ифэшъуашэхэмрэ ипшъэрылхэмрэ аухэсы ыкIи ежьым зы лажьэ кытыралхьэ зыхьукIэ зыми шIомыллыкIэу, зыми иунашъо кIэмытэу, зыми имытельхьэу щыт ухыякIо шхьэфит псэфитыр зэфагъэкIэ ыкIи нафэу иIоф ригъэпллынэу фэенэу.

11-нэрэ пычыгъу

Зы лажьэ/шIэпхъэджагъэ зытыралхьэрэ хэтрэ цыфи зиухыижьыным пае зыфэныкьошт щынэгъончъагъэхэр зыщигъотынэу щыт ухыигъо нафэм икIэухэу, къэрал хабзэм тетэу агъэкъончафэкIэ хыеу кьалытэ, мыхыашъо кыраплъырэп.

Хэти агъэкъуанчэ хьуштэп, зешIэ лъэхъаным къэрал хабзэкIэ е дунэепстэу хабзэкIэ шIэпхъэджагъэу амылътэщтыгъэ зы Iоф зэришIагъэм е ышIапхьэу къащыху горэ зэримышIагъэм кыхэкIыкIэ. Хэти шIэпхъэджагъэ зешIэм фэгъэуцугъэу щытыгъэ тазырым нахьыбэ тыралхьэ хьуштэп.

12-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи и гъэшIэ унае, иунагъо, иунэ е зэрэзэрашIэхэрэ шлыкIэхэм шхьэусыгъончъэу зыри кыхэлэбэ хьуштэп, инапэ, ыцIэ кьелусэ хьуштэп. Хэти фитыныгъэ иI мыщ фэдэ кыхэлэбэныгъэхэм къэрал хабзэкIэ зыкъащаригъэухьумэнэу.

13-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иІ зы хэтрэ зы къэралы ичыналъэ шъхъэфитэу щызекІонэу, щыпсэунэу.

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иІ ежы икъэралы ахэтэу тэдэрэ къэралы икощыкІынэу ыкІи икІэрыкІэу кыгъээзэжынынэу.

14-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иІ жъалымыгъэ/лые кырахынэу зыхъурэм, нэмыкІрэ къэрал ышъхъэ ригъэзынэу, шъхъэегъэзныгъэ амалхэр зыфигъэшъхъэпэнэу.

Ау ишъыпкъаплэкІэ политичнэу щымыт шІэпхъэджагъэхэм е дунэепстэу къэрал зэгохъэныгъэм имурад, ибзыпхъэхэм къемызэгърэ ІофшІашъохэм къахэкІырэ дэодапшъэхэмкІэ мы фитыныгъэр зыфэбгъэшъхъэпэ хъуштэп.

15-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иІ зы къэралым ицІыфэу щытынэу.

Хэтрэ цыфи зицІыфэу щыт къэралым шъхъэусыгъончъэу хэбгъэкІы е нэмыкІрэ къэралым ицІыф хъунэу иІэ фитыныгъэм хэбгъэны хъуштэп.

16-нэрэ пычыгъу

Зыныбжъ икъугъэ хэтрэ бзылъфыгъи хъульфыгъи фитыныгъэ иІ кызыхэкІыгъэ лъэпкъым, зицІыфэу щыт къэралым е динэу ыІыгъым кыхэкІэу зы пэрыогъуи кыфэмыуцоу, фитэу кыщэнэу, дэкІонэу, унагъо ышІэнэу.

Зэрэщэн-зэдэкІоным фэгъэхыгъэ зээгъыныгъэр (нэчыхъэр), зэрэщэшт-зэдэкІоштхэм ежымэ я шъхъэфитыныгъэ шъыпкъэрэ яшІоигъоныгъэ икъурэкІэ агъэпсы.

Унагъуэр, цІыфыбэ-лъэпкъ псэукІэм и лъэбжъэ шъхъалэшъы, ар цІыф жъугъэми къэралыми кьеухъумэ.

17-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иІ ежым иунаеу е нэмыкІрэхэр иІэхъэгъоу мылкъу зригъэлэнэу.

Хэтрэ цыфи шъхъэусыгъончъэу имылъку кыІыпхы е хэбгъэны хъуштэп.

18-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи гупшысэ, зэхашІэ ыкІи дин фитыныгъэ иІ. Мы фитыныгъэм кызэкІеубытэ изакъоу е купэу, нафэу е унаеу (шъэфэу) итхъафэлорышІэнхэр, идинкІэ шІапхъэхэр нэрылъэгъоу аригъэшІэн, ыгъээзэкІэн фитыныгъэри.

19-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иІ зэрэфаеу гупшысэнэу, игупшысэхэр кыІотэнэу. Мы фитыныгъэм кыхеубытэ цІыфыр игупшысэхэм фэшІыкІэ зыми кымыгъэгумэкІынэу, къэралыгъо гъунапкъэхэм ямылбытыгъэу шІэныгъэхэр, гупшысэхэр сыд фэдэрэ гъогукІи кылбыхъон, кыгъотын, зыІэрыгъэхъэн фитыныгъэри.

20-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иІ Іэшэнчъэу, зео-бэнэнчъэу зэфэсынэу, хасэ зэхищэнэу, зэхэщэгъэ хасэм хэхьэнэу.

Хэти зы хасэ хэхьэнэу ебгъэзы хьуцтэп.

21-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ занкІэу ежъым е фитэу къыхихыгъэ лЫкІомэ яІэкІэ къралым изегъэкІон Іофхэм ахэхьэнэу, ахэлэжьэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ икърэрали цІыф жъугъэми Къыфызэригъэпэщрэ амалхэр зэхэдзынчъэу, пстэуми афэдэу зыфигъэшъхьэпэнэу.

Хьыкумэт Іэшъхьэтетныгъэм илѡабжъэр къралым и цІыф жъугъэм ишІоигъоныгъ ары. А шІоигъоныгъэр кърэнафэ шъэф шЫкІэм тет хэхыныгъэ фит зафэхэу е цІыфмэ яшІоигъоныгъэхэр шъхьэфит-псэфитэу къызэрэгъэлъэгъошъуцт нэмыкІрэ шЫкІэхэу, зыныбжъ икъугъэ цІыф пстэуми афызэлухыгъэу, яІэлэтхэми зэфэдэ кІуачІэ яІэу, пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ къытырагъэзэжъырэхэмкІэ.

22-нэрэ пычыгъу

ЦІыф жъугъэм зэрэщыщым елѡытыгъэу хэтрэ цІыфи социалнэ кърэухъумэныгъэ фэшъуаш. Кърал кІуачІэкІэ е къралыгъомэ язэдэлэпыІэкІэ ыкІи хэтрэ кърэрали ежъым игъэпсыкІрэ иамалхэмрэ ялѡытыгъэу хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ инапэрэ ицІыфыгъэрэкІэ гупсэфэу зэрэзиужъын ылъэкІыцт экономикэ, социалнэ ыкІи шІэнхабзэ ІофкІэ зыфэныкъоцт амалхэр рагъэгъотынэу.

23-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ лэжьэнэу, фитэу иІоф къыхихынэу, зэфагъэкІэ ыкІи фэшІу амалхэмкІэ лэжьэнэу ыкІи Іофынчъагъэм къыщаухъумэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зэхэдзынчъэу зэфэдэ Іоф фэшІ зэфэдэ уасэ кърэратынэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежъыри иунагъуи цІыфым фэшъошэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, ищыкІагъэ хъумэ зылыІэсышъунэу щыт сыд Фэдэр социалнэ кърэухъумэныгъэхэмкІэ кІэгъэпытагъэу зы псэукІэ амал кърэзытын зылъэкІынэу зы лэжъэпкІэ фэшІу къыІэрыхьэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежъы ишІуагъэ пае хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхищэнэу, ащ фэдэ зэхэщагъэм хэхьэнэу, хэтынэу.

24-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зигъэпэсэфынэу, ынэгу зыригъэужынэу, пстэуми афэмыдэу илэжъэгъу пІалъэ цІыф фэшъуашэ шапхъэм итэу къыфагъэпсынэу, пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ илэжъапкІи кърэратызэ гъэпсэфакІо дэкІынэу.

25-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежъыри иунагъуи узынчъэн, тхъэгъо фэшъуашэ иІэу псэун пае шхыныгъо, шъуашэ, унэ ыкІи медицинскэ ІэпыІэгъу ыгъотынэу. Хэти фитыныгъэ иІ, Іофынчъагъэ, сымэджагъэ, фыкъуагъэ, лЫгъобагъэ, шъузэбагъэ, жъыгъэ ыкІи ежъым имыІэшІагъэ Іофыгъомэ кърэхэкІэу амалынчъагъэ,

тхъэмыкIагъэ кылытхысэу щытмэ кыаухъумэнэу.

Ныхэмрэ сабийхэмрэ фитыныгъэ яI ялыеу кыкIэлтыплъынхэу, кыдэлэпыIэнхэу. Зэрэщэгъэ зэлI-зэшъуз ибынэуи земышъхъэгъусэмэ кыалъфыгъэуи щэрэт, сабий пстэуми а зы социалнэ кыаухъумэныгъэ амалхэр язэфэдэу афагъэшъхъапэ.

26-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фит гэсэныгъэ зэригъэгъотынэу. Анахъ макIэмэ пэублэ ыкIи лъэбжъэ гэсэныгъэр ахъщэнчъэу арагъэгъоты. Пэублэ гэсэныгъэр уимыIэнкIэ амал имыIэу, егъэзыгъоу щыт. Техникэ ыкIи IэшIагъэ гэсэныгъэр хэти фызэлухыгъэщт. Апшъэрэ гэсэныгъэр зэхэдзынчъэу хэти фызэлухыгъэу щытын фае ежъым исэнауш (талант) елътыгъэу.

Гэсэныгъэр цIыфым ицIыфыгъэм икъоу зыригъэужьыным фэшIоу гэпсыгъэу ыкIи цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэ шъхъалэхэмрэ афашIырэ уасэр, лътэныгъэр ыгъэлъэшын, кIигъэпытэным фэунэтIыгъэу щытын фае. Гэсэныгъэм цIыфхэр ригъэгущIун фае расэ пстэуми, лъэпкъ пстэуми, дин куп пстэуми азфагу гулътэ, зэгурыIо, зэфэшIуныгъэ, зэныбджэгъугъэ дэлъынэу ыкIи мамырныгъэр кыаухъумэным пае Дунэепстэу Къэрал Зэгохъэныгъэм ригъэкIокIырэ лъэжыгъэм зыригъэужъэу щытын фае.

Сабиймэ арагъэгъотыщт гэсэныгъэр зыфэдэщтыр кыыхэзыхынэу фитыр, пстэуми апэрэу янэрэ-ятэрэ ары.

27-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иI цIыф жъугъэ шIэнхабзэ псэукIэм фитэу хэхъэнэу, хэлэжъэнэу, гъуазджэр зыфигъэшъхъэпэнэу, шIэныгъэ зыужьыныгъэм хэлэжъэнэу ыкIи ар зыфигъэшъхъэпэнэу.

Хэти фитыныгъэ иI ежъым кыгъэгэшIыгъэ шIэныгъэ, жабзэ (литературэ), гъуазджэ IэшIагъэхэм мылькоу, пкIэу, уасэу, лътэныгъэу кыапакIорэр кыфаухъумэнэу.

28-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш мы джэпсалъэм кыщыхэщырэ цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зэрагъэцэкIэшъунэу зы социалнэ ыкIи дунэепстэу гэпсыкIэ системэ щыIэнэу.

29-нэрэ пычыгъу

Хэти ежъы ицIыфыгъэ фитэу ыкIи икъоу зыригъэужьынэу амал кыезытырэ цIыф жъугъэми къэралми фишIэжъын фаеу пшъэрылхэр иIэх.

Хэти ифэшъуашэхэр зыфигъэшъхъапэ ыкIи ифитыныгъэхэр зэрихъэ зыхъукIэ, нэмыкIми яфэшъуашэхэмрэ яфитыныгъэхэмрэ афадэн, ахэмэ лътэныгъэ кыафегъэшIыгъэн ыкIи демократическэ цIыф жъугъэм зэдыриIэ шэнхабзэр (этикэр), цIыф жъугъэ гэпсыкIэр, щыIакIэр егъэшIокIоным иамалхэр кыаухъумагъэ хъуным пае фэшIэу къэрал хабзэкIэ агъэнэфагъэ гъунапкъэмэ япхыгъэу щытыщт.

Сыдэуштыуи орэхъу, мы цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфэбгъэшъхъэпэ, зепхъэ хъуштып Дунэепстэу Къэрал Зэгохъагъэм и гурыл-гурышIэхэмрэ ибзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) адимыштэу, апэшIуекIоу.

30-нэрэ пычыгъу

Мы джэпсальэм къыхиубытэрэ зы хэбзэ гъэуцугъи зыгурыбгъаIo хъуштэп мышкыщиIoтыкIыгъэ хэбзэ гъэуцугъэмэ ащыщ горэр ыIэтынэу, иукъонэу хэтрэ зы къэрали, купи, нэбгыри фитыныгъэ риты фэдэу.